

Ubuntu

Het pad van gedeelde menselijkheid

Annette Nobuntu Mul leeft Ubuntu. Met haar bedrijf Ubuntu Society organiseert zij reizen naar Zuid-Afrika om daar te leren begrijpen wat Ubuntu werkelijk betekent. Voor mensen, relaties, de aarde. Ervaar haar prachtige ontmoetingen en wijsheden tijdens de achtdaagse reis langs symbolische monumenten van Zuid-Afrika.

You can leave South Africa, but it won't leave you. Het was maart 2000 toen ik op 'die lughawe' van Kaapstad de tekst las op een billboard. En zo was het. Zuid-Afrika is vanaf het eerste moment dat ik er voet op de grond zette, onder mijn huid gaan zitten en is er nooit meer weggegaan. Wat is dat precies? In een spiritueel ervaren moment, een moment van 'hoendervel', het herkennen van een zielsopdracht? Het voelde in ieder geval als thuiskomen! 'Je moet niet alles willen verklaren, voor je het weet verklaar je elkaar de oorlog,' zingt Stef Bos, inmiddels zelf getrouwd met een Zuid-Afrikaanse.

Mijn inmiddels dierbare vriend, *my swartbroer*, Leslie Maboza reageerde toen ik hem mijn gevoel van thuiskomen probeerde uit te leggen: 'Annette, ek verstaan julle in Holland nie. Julle vra altyd 'hoekom?', ons in Afrika sê gewoon 'dit gebeur'.'

Anders denken, anders kijken en van elkaar leren in de tussenruimte. Misschien ligt in mijn analyseren en verklaringen zoeken wel degelijk een westerse onderstroom van 'de illusie van de maakbaarheid', het onbegrijpelijke begrijpelijk willen maken, de ogenschijnlijke controle over het leven. Ons 'Yes we can!', hetgeen ons, nazaten met de VOC-mentaliteit in het bloed, natuurlijk ook geen windeieren heeft gelegd. 'Ons in Afrika sê gewoon 'dit gebeur'...'. Hoeveel kunnen wij leren van Leslie en 'sy mense' als het gaat om omgaan met het lot, het leven in het hier-en-nu, go with the flow?

Wat kunnen wij leren van dit waanzinnig prachtige land, dat vecht met het verleden. Een verleden, waar wij een diepe navelstreng mee hebben. Ubuntu kan nu uitgerekend onze wijze leermeester zijn in het diepgewortelde besef van onderlinge verbondenheid, compassie, één zijn in menszijn. *Umuntu Ngumuntu Ngbantu: People are people through other people.* Oftewel: Ik ben omdat wij zijn! Ligt hier mogelijk een sleutel voor de vraagstukken in onze samenleving, die we niet meer opgelost krijgen via ons individualistische denken?

Sinds enkele jaren ga ik één keer per jaar samen met een groep Nederlanders, ieder met zijn/haar eigen zingevingsvraagstuk in werk en leven, naar Zuid-Afrika. In deze achtdaagse Studiereis 'Ubuntu GESTALTe geven' gaan we naar symbolische plekken in ontmoeting met Zuid-Afrikanners/Afrikanen. Elke dag heeft een thema, gebaseerd op de principes van Ubuntu.

*Ek moet reis om die wêreld om huis toe te gaan
Ek moet praat met een vreemde om myself te verstaan!*

Kaap de Goede Hoop: Historische betrokkenheid

Als je daar staat, daar waar de oceanen, de Indische en de Atlantische, met woest geweld samenkomen, uitkijkend op Antarctica, je realiserend dat in 1652 Jan van Riebeeck hier een verversingspost voor de Nederlandse VOC vestigde ... dan sta je daar op het 'einde' van de wereld even met je rug naar de toekomst, oog in oog met het verleden. We delen 'uit welke kano we komen' en de impact die dat op ons leven heeft. We beseffen hoeveel van onze organisaties in transitie zijn en met de verandering vaak nauwelijks oog en respect hebben voor het verleden.

Als Leslie Maboza vertelt over zijn jeugd ten tijde van apartheid voelen we ons als blanken toch medeverantwoordelijk. Er is echter geen verwijt of schuld, er is schaamte en pijn. Maar ook de dankbaarheid om vandaag samen te zijn en dit te delen. Reisgenoot Nanda heeft uitgerekend hier, samen met ons, een

deel van de as van haar moeder uitgestrooid. Co-trainer Dumisani Magadla neemt ons hierop mee in een van de aspecten van Ubuntu. In Ubuntu wordt niet gedacht in 'overledenen'. Het gaat om 'levende doden', onze (voor)ouders, maar zelfs ook de nog niet geboren kinderen. 'Je moeder is nu in ons midden en ze leeft voort in Zuid-Afrika.' Hoe mooi is dat.

Robbeneiland: Schuld, Vergeving en Verzoening

De boot brengt ons vanaf de Waterfront naar Robbeneiland. Het eiland is vooral bekend door Nelson Mandela die hier 18 jaar gevangen werd gehouden. De ruige zee laat ons meteen beseffen dat vluchten via de zee naar land nooit een optie geweest kon zijn. Hoe is het mogelijk dat Mandela, na zoveel jaar wreedheid, gevangenschap en vernedering zonder haat uit de gevangenis is gekomen? Ik denk aan zijn woorden toen hij vrijkwam: 'Ik ben 27 jaar gevangengehouden. Als ik nu in haat zou vervallen, zou ik »

Adwo / Shutterstock.com

mezelf de rest van mijn leven gevangen zetten.'

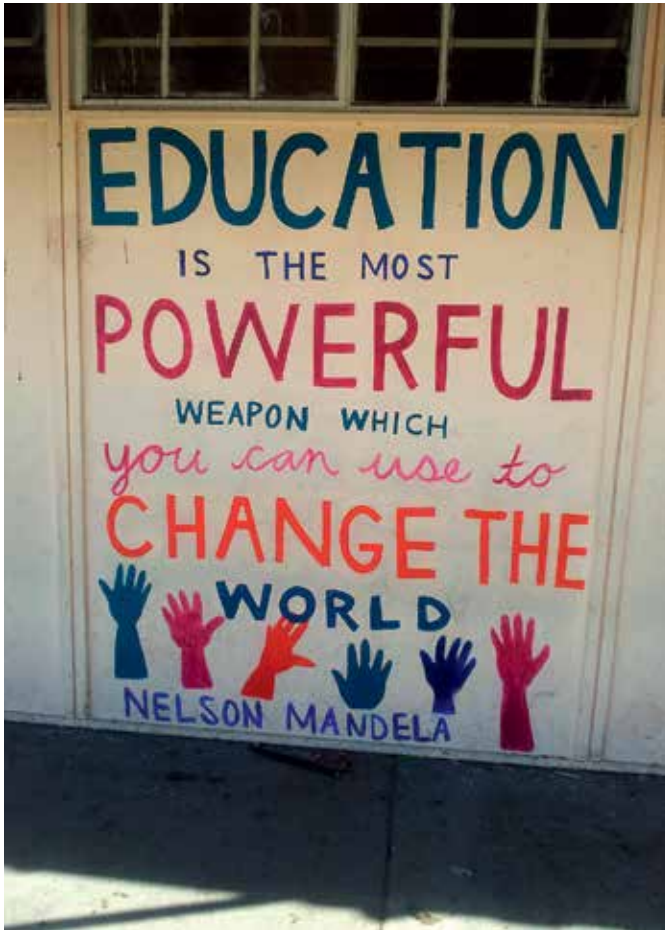
We hebben de eer om ex-politiekgevangene Dumisani Mwandla de cruciale vraag te stellen: 'Hoe komt het toch, dat u (ons) blanken niet haat?'

Dumisani wijst op een blanke man en daarna op een groepje kinderen en spreekt de historische woorden: '*When we fight ... we destroy their future!*'

Wat een wijsheid. Wat kunnen wij in Nederland hiervan leren? Alle echtparen die in een vechtscheiding hun kinderen de dupe laten worden. De polariserende media, waarin voetbalverslaggevers elkaar voor 'rotte vis' mogen uitmaken en wij dit leuk vinden. Directieleden die met enorme bonussen en afkoopsommen vechten voor de rechtbank. De politiek, waarin debatten in plaats van dialogen plaatsvinden. Wat zou het mooi zijn als ook onze politici in het belang van ons burgers zouden zeggen: 'Als wij vechten, verwoesten we hun toekomst.'

The Amy Biehl Foundation: Ubuntu en Verzoening

Een bezoek aan de Amy Biehl Foundation is de essentie van Ubuntu ervaren. Amy Biehl was een Amerikaanse studente die zich vanaf 1993 vol overgave wijdde aan het ontwikkelen van de multiculturele democratie in Zuid-Afrika. Tijdens een bloedige demonstratie op 25 augustus 1993 werd Amy vermoord toen ze twee zwarte jongens terugreed naar hun township Gugulethu. Als eerbetoon aan haar liefde voor Zuid-Afrika en haar geloof in verzoening, steunden Amy's ouders het amnestieverzoek van de mannen die hun dochter van het leven beroofd hadden. Om het werk van hun dochter voort te zetten, richtten ze in 1997 de Amy Biehl Foundation op: naschoolse opvang voor kinderen in de townships, waarbij inmiddels het accent wordt gelegd op talentontwikkeling. De ABF wordt op onnavolgbare en bevlogen wijze geleid door MD Kevin Chaplin. Nog steeds werken twee van de mannen die Amy Biehl vermoordden, Easy en Ntobeko, als

projectleiders (!) voor de stichting, waarmee ze een rolmodel zijn wat betreft verzoening en de kans krijgen/nemen om niet alleen te leren van het verleden, maar om zich juist in te zetten voor de toekomst!

Hoe zit het met het thema Vergeving of Vergelding in ons eigen leven? Dat is de vraag die wij ons hier moeten en willen stellen.

Khayelitsha: Ondernemerschap en de kracht van samenwerken

Molo, kunjani? Het zijn begroetingswoorden in het Xhosa. Gladys ontvangt ons met een natuurlijke warmte, alsof je smelt in de vertrouwde boezem van je oma. Vol trots vertelt ze over haar B&B Lungi's, we bezichtigen de Red and Blue Room en worden getraakteerd op een traditionele Xhosa-lunch inclusief ... ja 'die skapekop'. De burens koken en werken mee, de community is er vol bij betrokken. 'Misschien kun je dit nog bewaren voor morgen,' zeggen wij met onze westerse bril als er eten overblijft. Gladys kijkt

ons ontsteld aan: *'But they' ...* en ze wijst op een groepje kinderen buiten *'... are hungry now!'*

We lopen door Khayelitsha en schamen ons over de aanwezige angst: is het wel veilig? We ontmoeten alleen maar warmte en vriendelijkheid. We praten met de burens, kinderen hangen aan onze armen. En dan ... het binnenkomen in de kerk. 'De muziek zet in, ze zingen en ze dansen en ze geven mij het woord...' zingt Stef Bos in zijn nummer 'Een zondag in Soweto'. Hier is het 'een zondag in Khayelitsha'. We zijn met zijn achten en alle acht zijn we aan het janken. Wat is dit? Wat gebeurt hier? Wat raakt hier? Na alle jaren van apartheid, vernedering, armoede... worden wij onthaald als vrienden, als familie. Schaamte en dankbaarheid is wat ons overvalt. *'Enkosi kakhulu'* (dank je wel!) zeggen we.

We lopen naar Golden, 'The Flowerman'. Golden maakt bloemen van afval! Alles in deze man symboliseert ondernemerschap: het hebben van een droom, *'raaksien'* wat mogelijk is, erin »

geloven, steun van gezin en community, handelen, volharden, met waardigheid en liefde zijn vak uitoefenen. Hij heeft de Creatiespiraal van nature in zijn bloed zitten. Wat leren wij van Gladys en Golden?

**Die Taalsentrum/Universiteit Stellenbosch:
Interculturele dialoog**

Professor Leon de Stadler, zijn vrouw Amanda de Stadler (Vriende van Afrikaans en *boektrommelprojek*) en Dr. Willem Botha ontvangen ons de vijfde dag van onze reis op de Universiteit in Stellenbosch.

Kan je moedertaal tegelijkertijd de taal van de 'onderdrukker' zijn? Ja... en dat geeft dus meteen de exacte zenuw van het land aan: Zuid-Afrika heeft maar liefst elf officiële talen; echter ten tijde van apartheid was Afrikaans en Engels verplicht, de eigen Bantu-talen verboden!

Boeiend om te horen hoe Leon een zowel wetenschappelijk als persoonlijk pleidooi houdt voor de meerwaarde van meertaligheid. Op de Universiteit is Xhosa nu een officiële taal waarin wordt lesgegeven. Het Afrikaans staat om politieke en sociaalpsychologische redenen gevoelig onder druk. Het belang van het aansluiten bij de moedertaal en daarmee de ontwikkeling van het kind is een openbaring. Wij in Nederland vinden dat onmiddellijk, als eerste stap van integratie, het Nederlands geleerd moet worden. Janneke, als directeur van een islamitische basisschool realiseert zich dat ze geen enkel woord Turks spreekt. Aansluiten, respect, de ander zien: *Sawubona* (ik zie jou) is de eerste stap in de begroeting in uBuntu. Daarna volgt:

Sikhona (hier ben ik). Het is die volgorde die ons diep tot nadenken stemt. Integratie en groei ... de synergie tussen twee kanten!
Dit gaan om die aarde wat tussen ons lê saam te ontdek!

Cederbergen: Reflectie en Duurzaamheid

Vlak boven Kaapstad ligt het ruige en magische landschap van de Cederbergen, een wat onbekender natuurreserveaat. Na prachtige bergwegen rijden we nog maar liefst 48 km *oor die grondpad* om bij Mount Ceder uit te komen. Dit roedoranje, droge landschap zal ons verrassen met immense open vlaktes, diepe ravijnen, buitenaardse rotspartijen en spectaculaire watervallen. De Cederbergen worden gekenmerkt door overhangende rotsen en holen waar zich op verscheidene plaatsen mooie voorbeelden bevinden van rotsschilderingen gemaakt door de oorspronkelijke bewoners van dit gebied. De meest gekende zijn de olifantsschilderingen bij de Stadsaal grotten bij Matjiesrivier.

'Dit is een nasionale gedenkwaardigheid en die publiek word beleef versoek om dit niet te beskuldig nie' staat op het bordje. Hoe ironisch toch eigenlijk als je bedenkt hoe juist de oorspronkelijke bewoners, de San en de Khoi gewetenloos door 'ons blanken' zijn verdreven en nu het bordje. Hoe kunnen we een heel volk, dat in en van de natuur leefde, vernietigen en dan een monumentencommissie oprichten om het natuurschoon *niet te beskuldig nie*? Dagen hiervoor reden we door de Karoo en in de middle of nowhere kwamen we de meest toepasselijk richtaanwijzer voor het leven tegen, die je maar kunt bedenken: *Opsoek!* We horen de stilte. We zijn stil.

Tafelberg: Visie en Toekomstperspectief

Daar waar we de reis begonnen met het verleden, intensieve hier-en-nu-belevingen hebben gehad, zijn we aangekomen op het punt van 'de toekomst'. Visie en toekomstperspectief, de overview symbolisch bovenop de Tafelberg. De Tafelberg werd in 2012 verkozen tot een van de New7 Wonders of Nature. En terecht. Waar je je ook bevindt in Kaapstad, de Tafelberg is je herkenningspunt. Kaapstad zou Kaapstad niet zijn als deze grote reus er niet was om altijd hoog boven alles en iedereen uit te torenen. Nelson Mandela noemde de berg niet voor niets 'the mountain of hope'. Wat nemen we mee naar huis en werk van deze reis, dit land? Hoe implementeren we Ubuntu in onszelf, privé, in ons werk, als bijdrage aan de samenleving, de aarde? Of ... is 'visie en toekomstperspectief' een westerse insteek, er weer een van strategie en beheersing? Wellicht ligt hier, hier in dit land, dit continent, de sleutel die wij in Nederland en Europa

zoeken. De actuele problemen in onze samenleving, die we niet meer met ons individualistisch denken opgelost krijgen. En wordt het tijd dat we *raaksien* en luisteren naar de woorden van Archbishop Tutu, wijlen Nelson Mandela en Stive Biko: *'Africans have this thing called UBUNTU it is about the essence of being human it is part of the gift that Africa will give the world'* 🐾

QuickFACTS

Annette Nobuntu Mul (1960) is Gestalttherapeut, Gestalt Leertherapeut en Supervisor ® Organisatie- en Executive Coach ®, redactielid, auteur en founder van Ubuntu Society (www.ubuntusociety.nl) en Stichting Ubuntu Nederland (www.ubuntu-nl.nl)

Jaarlijks organiseert zij de Studiereis "Ubuntu GESTALTe geven" naar Zuid-Afrika, geeft lezingen, trainingen en workshops in organisaties, gebaseerd op de filosofie van Ubuntu. In 2012 had zij de eer om Desmond Tutu te ontmoeten, die haar stimuleert om Ubuntu in Nederland verder onder de aandacht te brengen.

Aanmelden voor de Zuid-Afrika Studiereis "Ubuntu GESTALTe geven 2017" in- of exclusief de Opleiding Ubuntu & Leiderschap is mogelijk via annette@ubuntusociety.nl